Bilimsel düşünmek, dönemler ve topluluklar aşırı eminliklere dayalı, tartışmaya açık, tutarlı düşünmektir

Önceki bölüm» Felsefi düşünmek

Felsefi düşünme, dönemsel ve topluluğa bağlı oluşup mitik düşünmeyi temellendiren eminliklerden bağımsız gelişir.

Yazın günler, kışın geceler uzun olur. Tavuk yumurtladıktan 21 gün sonra civciv yumurtadan çıkar. Ateşe tutulan demir bir süre sonra kızarır. Havaya atılan top yere düşer. İnsanın iki gözü, iki kulağı vardır. Bunlardan ve benzeri birçok şeyden, felsifi düşünme geliştikten sonra da mitik bağlantılar kurulmasa bile eminlik sürüp gider. Sonuç olarak felsefi düşünmenin gelişimiyle birlikte dönemler ve topluluklar ötesi yeni tür eminlikler ortaya çıkar. Bu yeni tür eminlikler, felsefi düşünmeyle tartışılıyor olmalarına karşın sarsılmaz. Topluluktan topluluğa geçip yayılır, zaman geçtikçe daha yerleşik hale gelir. Bilimsel düşünme mitik olmayan bu eminlikler üzerinde durur.

Mantık konusunda oluşan eminlikler, topluluklardan bağımsız, yaygın eminliklerin ilklerindendir. (Bknz. “Mantıktan eminliğin oluşumu“)

Mantığın zihinde yerleşik olması, felsefi düşünme için gerekliyken; fark edilip kurallarının saptanması düzenli felsefenin gelişimi için kaçınılmazdır. Felsefi düşünmeden, dönemler ve topluluklar ötesi dayanıklığa haiz fikirler olarak sadece matematiği de kapsayacak biçimde genişletilmiş mantıksal yapılar çıkmaz. Ateşin yakıcı olduğu gibi basit gündelik olaylardan güneş tutulması gibi gökyüzündeki olaylara varana kadar her konuda, özellikle zirai üretime, alet kullanma, yapma ve geliştirmeye yarayan ya da yaşananları anlayıp kestirimlerde bulunmayı sağlayan, mitik bağlantısı olmayan birçok fikir ortaya çıkar ve mitik olmayan eminliklere dayanan mantıklı düşünme düzenlerine dönüşür. Ortaya çıkan, dönemler ve topluluklar ötesi eminliklere dayalı, tartışmaya açık, tutarlı düşünmeye karşılık gelen bilimsel düşünmedir.

Bilimsel düşünmenin varlığı kendini tarihin başından beri hissettirir. Ancak felsefi düşünme ve bilimsel düşünme uzun süre birbirlerinden ayrılamaz biçimde birarada oldu. Bir kaç yüzyıl öncesine kadarki zaman için felsefeden ayrı, düzenli bilimsel düşünme olarak bilimden söz etmek zorlama olur.

Sonraki bölüm» Dinsel düşünmek